

Prima pagină > Dreptul familiei și succesiunea > Regimul bunurilor în cadrul căsătoriilor și al parteneriatelor civile > **Regimuri matrimoniale**

Franța

1 Există un regim matrimonial legal în acest stat membru? Ce prevede acesta?

Regimul matrimonial este ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile patrimoniale dintre soți și cu terți. Acesta stabilește normele aplicabile soților în ceea ce privește competențele și dreptul de proprietate asupra bunurilor în timpul acestuia sau la dizolvarea regimului, prin deces sau divorț. În cazul în care soții nu au optat pentru un regim matrimonial în cadrul unei convenții matrimoniale, aceștia sunt supuși regimului legal al comunității de bunuri limitat la bunurile dobândite după căsătorie (*communauté réduite aux acquêts*), definit la articolul 1401 și următoarele din Codul civil (Code civil). Acest regim legal al comunității de bunuri face distincție între trei grupuri de bunuri: bunurile proprii ale fiecărui soț și bunurile deținute în comun de soți. Toate bunurile deținute de soți înainte de căsătorie și cele dobândite în timpul căsătoriei prin moștenire, donație sau succesiune (articolul 1405 din Codul civil) rămân sunt bunuri proprii. Anumite bunuri personale, cum ar fi îmbrăcămintea, despăgubirile pentru vătămări corporale sau prejudicii morale etc., astfel cum sunt definite la articolul 1404 din Codul civil, rămân, de asemenea, bunuri proprii. Bunurile achiziționate ocazional sau în schimbul unui bun propriu constituie, de asemenea, bunuri proprii (articolele 1406 și 1407 din Codul civil). Comunitatea de bunuri, pe de altă parte, constă din bunurile dobândite în comun sau separat de către soți în timpul căsătoriei, inclusiv veniturile și salariile acestora. Articolul 1402 din Codul civil prevede, de asemenea, o prezumție de existență a unei comunități de bunuri, care permite ca orice bun în legătură cu care nu se poate dovedi că este propriu să fie inclus în comunitatea de bunuri dobândite după căsătorie.

În principiu, fiecare soț are dreptul de a administra sau de a dispune de bunurile comune pe cont propriu (articolul 1421 din Codul civil). Cu toate acestea, consimțământul ambelor părți este necesar pentru actele care au consecințe semnificative asupra patrimoniului, cum ar fi actele de dispoziție cu titlu gratuit, înstrăinarea sau constituirea de drepturi reale asupra bunurilor imobile, fondurilor comerciale, drepturilor sociale nenegociabile etc. (articolele 1422 și 1424 din Codul civil).

2 Cum își pot alege soții regimul matrimonial? Care sunt cerințele de formă în acest caz?

În ceea ce privește normele de bază, convențiile matrimoniale nu sunt supuse, în principiu, niciunei restricții. Articolul 1387 din Codul civil prevede că „legea reglementează relația de căsătorie în ceea ce privește bunurile doar în absența unor convenții specifice pe care soții le pot încheia după cum consideră potrivit, cu condiția ca acestea să nu încalce moralitatea publică sau dispozițiile următoare”.

Prin urmare, soții sunt liberi să decidă asupra regimului lor matrimonial, cu condiția ca aceștia să respecte regimul primar obligatoriu prevăzut la articolul 212 și următoarele din Codul civil.

Codul civil descrie mai multe tipuri posibile de regim contractual: comunitate convențională de bunuri (precum sistemul comunității universale definit la articolul 1526 din Codul civil), separarea bunurilor (articolul 1536 și următoarele din Codul civil) sau cota din bunurile comune dobândite după căsătorie (articolul 1569 și următoarele din Cod).

În ceea ce privește cerințele formale, pentru a fi valabile, convențiile matrimoniale trebuie să fie redactate în forma unui act notarial înainte de încheierea căsătoriei (articolele 1394 și 1395 din Codul civil). Acestea pot fi modificate printr-un act notarial prin aceeași procedură, în condițiile prevăzute la articolul 1397 din Codul civil. De la intrarea în vigoare a Legii nr. 2019-222 din 23 martie 2019 privind programarea pentru perioada 2018-2022 și reforma sistemului judiciar (*loi no 2019-222 du 23 mars 2019 de programmation 2018-2022 et de réforme pour la justice*), este posibilă schimbarea regimului matrimonial fără a aștepta expirarea unui termen de doi ani, iar confirmarea judiciară a schimbării regimului nu mai este necesară în principiu (cu excepția cazului în care există obiecții din partea creditorilor sau a copiilor majori).

3 Există restricții în ceea ce privește libertatea de a alege un regim matrimonial?

Principiul libertății de decizie în materia convențiilor matrimoniale este limitat de condițiile obligatorii ale regimului primar, care se aplică fără distincție tuturor regimurilor.

Acestea sunt prevăzute la articolul 212 și următoarele din Codul civil. Acestea includ, în special, dispozițiile care protejează locuința familială [articolul 215 alineatul (3)], normele aplicabile contribuției la cheltuielile gospodărești (articolul 214) și răspunderea solidară pentru datoriile gospodăriei (articolul 220).

4 Care sunt efectele juridice ale divorțului, ale separării sau ale anulării căsătoriei asupra regimului matrimonial?

În caz de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei, regimul matrimonial este dizolvat și lichidat.

Lichidarea regimului matrimonial este un proces desfășurat în fața unui notar în cadrul căruia se stabilesc și se evaluează bunurile și datoriile fiecăruia dintre soți.

Cu toate acestea, recurgerea la un notar nu este obligatorie în cazul în care nu există bunuri imobile care urmează să fie divizate.

Cauzele care conduc la dizolvarea comunității sunt prevăzute la articolul 1441 din Codul civil: decesul unuia dintre soți, semnalarea dispariției unuia dintre soți, divorțul, separarea de drept, separarea bunurilor sau schimbarea regimului matrimonial.

În ceea ce privește data la care divorțul produce efecte, în cazul divorțului prin consimțământ mutual căsătoria se dizolvă la data la care convenția de divorț încheiată sub forma unui act sub semnătură privată contrasemnat de avocați dobândește forță executorie. În cazul divorțului judiciar, aceasta este data la care hotărârea de divorț devine definitivă.

5 Care sunt efectele decesului unuia dintre soți asupra regimului matrimonial?

Decesul unuia dintre soți este o cauză a dizolvării regimului matrimonial. Acesta se dizolvă la data decesului, atât pentru relațiile dintre soți, cât și pentru relațiile cu terții. În cazul cuplurilor căsătorite sub regimul legal al comunității de bunuri, articolul 1441 din Codul civil prevede că decesul unuia dintre soți dizolvă comunitatea de bunuri.

Prin urmare, în cazul decesului unei persoane căsătorite, este necesară o dublă lichidare: mai întâi lichidarea regimului matrimonial, iar ulterior a succesiunii. Conform articolului 763 din Codul civil, în cazul în care soțul supraviețuitor avea ca locuință principală un bun imobil deținut de ambii soți sau inclus în întregime în masa succesorală, acesta are dreptul de a utiliza și de a se bucura de bunul respectiv în mod gratuit timp de un an. Acesta este un efect al căsătoriei.

6 Ce autoritate are competența de a decide în ceea ce privește regimul matrimonial?

Judecătorul din cadrul instanței de dreptul familiei (*juge aux affaires familiales, JAF*) are competență în materie de regimuri matrimoniale [Legea nr. 2009-506 din 12 mai 2009 privind simplificarea legii (*loi n° 2009-506 du 12 mai 2009 sur la simplification du droit*), Decretul nr. 2009-1591 din 17 decembrie 2009

privind procedurile în fața judecătorului din cadrul instanței de dreptul familiei care se referă la regimurile matrimoniale și dreptul de proprietate comună (*décret n°2009-1591 du 17 décembre 2009 relatif à la procédure devant le juge aux affaires familiales en matière de régimes matrimoniaux et d'indivisions*), Circulara CIV/10/10 din 16 iunie 2010 privind competențele judecătorului din cadrul instanței de dreptul familiei în materie de lichidare (*circulaire CIV/10/10 du 16 juin 2010 sur les compétences du juge aux affaires familiales en matière de liquidation*).

În cazul unui divorț prin consimțământ mutual extra-judiciar, acordul între soți se încheie prin intermediul unui act sub semnătură privată, contrasemnat de avocați, actul original fiind depus la notar (articolul 229-1 din Codul civil). În caz de divorț prin consimțământ mutual, regimul matrimonial va fi lichidat în momentul divorțului. Acordul trebuie să conțină o declarație de lichidare a regimului matrimonial, care trebuie să fie înregistrată la notariat atunci când lichidarea se referă la bunuri care necesită înregistrare cadastrală (în special bunuri imobile) (articolul 229-3 din Codul civil). Prin urmare, sunt implicați doi avocați și un notar.

Ca regulă generală, se apelează la un notar în vederea lichidării regimului matrimonial atunci când lichidarea are ca obiect cel puțin un bun imobil care necesită înregistrare cadastrală.

Numai cazurile contencioase sau în legătură cu care nu s-a putut ajunge la un acord sunt soluționate în instanță.

7 Care sunt efectele regimului matrimonial asupra raportului juridic dintre un soț și un terț?

Articolul 220 din Codul civil, o dispoziție privind regimul primar aplicabil, indiferent de regimul matrimonial al soților, reglementează raporturile dintre soți și terți. Articolul stabilește un principiu al răspunderii solidare a soților pentru datoriile gospodăriilor: „Fiecare soț este împuternicit să încheie contracte proprii pentru întreținerea locuinței sau educația copiilor. Un soț răspunde solidar pentru datoriile astfel contractate de celălalt soț. Cu toate acestea, răspunderea solidară nu se aplică cheltuielilor vădit excesive, având în vedere stilul de viață al gospodăriei, utilitatea sau lipsa de utilitate a tranzacției sau buna sau reaua credință a părții terțe contractante. Răspunderea solidară nu se aplică nici în cazul în care cheltuielile nu a fost efectuate cu consimțământul ambilor soți pentru achiziții în rate sau pentru credite, cu excepția cazului în care acestea sunt pentru sume mici, necesare vieții de zi cu zi, iar valoarea cumulată a sumelor, în cazul împrumuturilor multiple, nu este vădit excesivă având în vedere stilul de viață al gospodăriei”.

În temeiul regimului legal al comunității, creditorii pot, în principiu, să intențeze o acțiune pentru plata datoriilor pentru care cuplul este răspunzător pentru un bun comun, în temeiul articolului 1413 din Codul civil.

Cu toate acestea, veniturile și salariile unui soț pot fi poprite de creditorii celuilalt soț numai în cazul în care datoria a luat naștere pentru întreținerea locuinței sau educația copiilor, în conformitate cu articolul 220 din Codul civil (articolul 1414 din Codul civil).

De asemenea, un bun comun nu este angajat atunci când unul dintre soți încheie o asigurare sau un împrumut individual. În lipsa acordului expres al soțului, numai bunurile și veniturile proprii ale soțului contractant sunt angajate în astfel de cazuri (articolul 1415 din Codul civil).

8 O scurtă descriere a procedurii de lichidare a regimului matrimonial, inclusiv a partajului și a repartizării bunurilor matrimoniale în acest stat membru

Pentru a lichida bunurile matrimoniale, trebuie identificate diferitele grupuri de bunuri (bunuri proprii și bunuri comune, recompense și creanțe între soți, active și pasive). În cazul în care există grupuri care trebuie împărțite, acestea sunt împărțite ulterior pentru a distribui bunurile și activele între soți.

În cadrul regimului comunității de bunuri dobândite după căsătorie, principiul este că respectiva comunitate de bunuri este împărțită în mod egal între soți. Cu toate acestea, este posibil ca părțile să fi ajuns la un acord cu privire la un partaj diferit, inegal, în convenția matrimonială a acestora.

Împărțirea bunurilor comune se poate face pe cale amiabilă sau prin intermediul instanțelor. În cazul unei soluționări pe cale amiabilă, soții încheie un acord de partaj. Acesta va fi sub forma unui act notarial, în cazul în care se referă la un bun imobil care necesită înregistrare cadastrală. Dacă părțile nu ajung la un acord cu privire la lichidarea sau distribuirea bunurilor, partajul va fi organizat în fața instanțelor. Judecătorul se pronunță asupra cererilor de continuare a posesiei în comun sau a alocării preferențiale (articolul 831 din Codul civil).

Dacă partajul se face prin soluționare pe cale amiabilă sau prin intermediul instanțelor, procesul se încheie cu împărțirea în porții, în conformitate cu principiul împărțirii egale pe baza valorii egale. Astfel, fiecărui beneficiar i se atribuie un bun la o valoare egală cu dreptul său de coproprietate. În cazul în care alcătuirea grupului este de așa natură încât este imposibil să se creeze porțiuni de valoare egală, inegalitatea este compensată printr-o plată de compensare. De asemenea, anumite bunuri ar putea fi alocate în mod preferențial cotei unui beneficiar.

Partajul are efect declarativ; cu alte cuvinte, pe baza unei ficțiuni juridice, se consideră că fiecare soț a deținut întotdeauna bunul inclus în cota sa și că nu a deținut niciodată celelalte bunuri din cadrul partajului.

9 Care este procedura și ce documente sunt necesare în mod normal pentru înscrierea bunurilor imobile?

În cazul partajului pe cale amiabilă al unei proprietăți care necesită înregistrare cadastrală (cu alte cuvinte, un bun imobil), actul de lichidare și de partaj trebuie primit în formă legalizată.

Articolul 710-1 din Codul civil prevede că, „pentru a da naștere unor formalități de înregistrare cadastrală, orice act sau drept trebuie să se întemeieze pe un act notarial primit de un notar care profesează în Franța, o hotărâre judecătorească sau un act autentic emis de o autoritate administrativă”.

Ulterior, soții trebuie să plătească, în primul rând, un comision de 2,5 % calculat pe baza valorii nete a bunurilor divizate și, în doilea rând, onorariile și indemnizațiile notarului.

Ultima actualizare: 10/03/2022

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.